

O'QUVCHILAR UCHUN SANOQ CHO'PLARI YASASH

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Xamroyeva Nargiza Shavkatovna

Boshlang'ich talim yo'nalishi 2BT-23guruhi talabasi

Bozorova Mohidil O'tkirjon qizi

Annotatsiya: Mazkur loyiha "O'quvchilar uchun sanoq cho'plari yasash" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, uning asosiy maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladigan oddiy, arzon va foydali o'quv qurolini tayyorlashdan iborat. Ushbu loyiha doirasida sanoq cho'plarining yasash texnologiyasi, zarur materiallar, ishlash bosqichlari va ulardan foydalanish usullari ko'rib chiqiladi.

Sanoq cho'plari o'quvchilarning hisoblash malakalarini rivojlantirish, son tushunchasini chuqurroq anglash hamda amaliy mashg'ulotlarda mustaqil ishlash ko'nikmasini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Loyiha natijasida tayyorlangan sanoq cho'plari o'qituvchilar uchun ham o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qilishda yordam beradi.

Kalit so'zlar: sanoq cho'plari, boshlang'ich ta'lim, matematik ko'nikmalar, o'quv quroli, texnologiya darsi, ijodiy loyiha, amaliy mashg'ulot, qo'l mehnati, arzon materiallar, interaktiv o'qitish, STEAM yondashuvi, o'quvchilar uchun qulaylik, son tushunchasi, hisoblash malakasi, metodik vosita

Annotation; This project is dedicated to the topic "Making Counting Sticks for Students" and its main goal is to create a simple, affordable, and useful educational tool that helps reinforce mathematical knowledge among primary school students. Within the scope of this project, the technology of making counting sticks, required materials, production steps, and methods of use are explored in detail.

Counting sticks serve as an effective tool for developing students' calculation skills, deepening their understanding of numbers, and fostering independent work habits through practical activities. The counting sticks produced as a result of this project will also assist teachers in making the learning process more engaging and interactive.

Keywords: counting sticks, primary education, mathematical skills, teaching aid, technology class, creative project, practical activity, handicraft, low-cost materials, interactive learning, STEAM approach, student-friendly, number concept, calculation ability, methodological tool

Аннотация: Данный проект посвящён теме «Изготовление счётных палочек для учащихся» и направлен на создание простого, недорогого и полезного учебного пособия, способствующего закреплению математических знаний у учащихся начальных классов. В рамках проекта рассматриваются технология изготовления

счётных палочек, необходимые материалы, этапы работы и способы их использования.

Счётные палочки являются эффективным инструментом для развития навыков счёта, более глубокого понимания чисел и формирования умений самостоятельной работы на практических занятиях. Изготовленные в ходе проекта счётные палочки также помогут учителям сделать учебный процесс более интересным и интерактивным.

Ключевые слова: *счётные палочки, начальное образование, математические навыки, учебное пособие, технологический урок, творческий проект, практическая деятельность, ручной труд, недорогие материалы, интерактивное обучение, подход STEAM, удобство для учащихся, понятие числа, навыки счёта, методический инструмент*

Sanoq cho'plari yasash orqali o'quvchilarga dastlabki konstruktorlik va kreativlik ko'nikmalarini o'rgatish. Bu amaliy ishda o'quvchilar tolalardan yoki boshqa oddiy materiallardan sanoq cho'plari yaratish jarayonini o'rganadilar. Bu ish ularga shakllar yaratish, detallarga e'tibor berish va amaliy bilimlarni oshirish imkonini beradi.

Sanoq cho'plari turlari turli shakllarda va o'lchamlarda mavjud bo'lib, ular o'quvchilarga matematik hisoblash, sonlarni o'rganish, va ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi. Sanoq cho'plari, shuningdek, o'quvchilarga raqamlar va ularni tenglashtirish, qo'shish, ayirish kabi amallarni o'rganish uchun juda foydalidir. Quyida sanoq cho'plarining eng keng tarqalgan turlari keltirilgan:

1. Yog'och sanoq cho'plari

Yog'och sanoq cho'plari – bu eng an'anaviy va keng tarqalgan turdagi sanoq cho'plaridir. Ular odatda kichik va oson boshqariladigan yog'och bo'laklaridan tayyorlanadi. Yog'och sanoq cho'plari raqamlarni tasvirlash, hisoblash va turli shakllar yaratishda ishlatiladi.

- Xususiyatlari: Yengil, mustahkam, ko'p foydalanish uchun qulay.
- Qo'llanilishi: Darslarda hisoblash, sonlarni yig'ish yoki ajratish, geometrik shakllar va konstruktsiyalarni yaratishda qo'llaniladi.

2. Plastik sanoq cho'plari

Plastik sanoq cho'plari – bu yanada mustahkam va uzoq vaqt davomida ishlatiladigan sanoq cho'plaridir. Ular turli ranglarda bo'lib, o'quvchilarga vizual ravishda sonlarni ajratish va hisoblashni osonlashtiradi.

- Xususiyatlari: Rangli, uzoq muddatli foydalanishga yaroqli, elastik.
 - Qo'llanilishi: Sonlar, geometrik shakllar va boshqa dekorativ ishlarda ishlatiladi.
- Ular matematik tushunchalarni o'rgatishda ham foydalidir.

3. Metal sanoq cho'plari

Metall sanoq cho'plari, odatda, mustahkam va chidamli bo'lib, uzoq vaqt davomida ishlatilishi mumkin. Bu turdagi cho'plar kamroq keng tarqalgan, ammo ularning aniqligi va mustahkamligi ularni ba'zi maxsus maqsadlarda foydalidir.

20-May, 2025-yil

- Xususiyatlari: Mustahkam, uzoq muddatli ishlatilishi mumkin, og'irroq.
- Qo'llanilishi: O'qituvchilar uchun, sanoqli tasvirlar yoki rasmlar matematik masalalarni yechishda ishlatiladi.

4. Qog'oz sanoq cho'plari

Qog'oz sanoq cho'plari oddiy va arzon materiallardan tayyorlanadi. Ular o'quvchilarga oddiy hisoblash amallarini bajarish uchun juda foydalidir.

- Xususiyatlari: Eng oddiy, arzon, qisqa muddatli foydalanish uchun qulay.
- Qo'llanilishi: Boshlang'ich sinflarda sonlarni yig'ish, ayirish va boshqa oddiy matematik amallarni o'rganishda ishlatiladi.

5. Elektron sanoq cho'plari (Raqamli sanoq cho'plari)

Elektron sanoq cho'plari, raqamli yoki interaktiv qurilmalar bo'lib, ularning yordamida o'quvchilar raqamlarni va amallarni elektron ravishda bajarishlari mumkin. Bular ko'pincha interaktiv o'quv platformalari yoki elektron qurilmalar orqali ishlatiladi.

- Xususiyatlari: Elektron, interaktiv, raqamli hisoblash imkoniyatlari bilan.
- Qo'llanilishi: O'quvchilarga raqamlar bilan ishlashda va murakkab matematik operatsiyalarni bajarishda yordam beradi.

6. Rangli sanoq cho'plari

Rangli sanoq cho'plari turli ranglardagi kichik bo'laklardan tashkil topgan bo'lib, o'quvchilarga sonlarni ajratish va tasvirlashda yordam beradi. Rangli cho'plar sonlar va bo'linmalarni farqlashda va ularni vizual ravishda tasvirlashda juda foydalidir.

- Xususiyatlari: Rangli, vizual ravishda aniq, sonlar va ularning guruhlanishini osonlashtiradi.
- Qo'llanilishi: Matematika darslarida, sonlarni guruhlash, ajratish va qo'shish amallarini o'rganishda ishlatiladi.

7. Shaklga o'xshash sanoq cho'plari

Bu turdagi sanoq cho'plari turli geometrik shakllarda bo'lishi mumkin (masalan, kvadrat, uchburchak, to'rtburchak), va ular o'quvchilarga geometrik shakllarni tushunish, qurilishlarni tashkil etish va tasavvur qilishda yordam beradi.

- Xususiyatlari: Geometrik shakllar, turli o'lchamlarda.
- Qo'llanilishi: Geometriya darslarida, shakllar va konstruksiyalarni yaratishda foydalaniladi.

8. Magnitli sanoq cho'plari

Magnetli sanoq cho'plari metallardan yoki plastmassadan tayyorlanadi va ularning ichida magnitlar mavjud. Bu sanoq cho'plari taxta yoki magnetli yuzalarda ishlatilishi mumkin.

- Xususiyatlari: Magnitli, taxta yoki boshqa magnetli yuzalarga yopishadi.
- Qo'llanilishi: Interaktiv darslarda, o'quvchilarga raqamlarni o'zgartirish va harakatlantirish imkoniyatini beradi.

Sanoq cho'plarining turlari o'quvchilarga matematik va kreativ ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib, ular turli shakllar, ranglar va materiallardan foydalanishni o'rganishga yordam beradi. Har bir turdagi sanoq cho'pi o'ziga xos

20-May, 2025-yil

afzalliklarga ega bo'lib, o'quvchilarning yoshiga, maqsadlariga va dars turiga qarab tanlanadi.

**O'QUVCHILAR UCHUN SANOQ CHO'PLARI YASASH KERAKLI
MATERIALLAR:**

1. Sanoq cho'plari uchun asosiy material (masalan, yog'och, plastik yoki ip tolalari)
2. Qaychi (materialni kesish uchun)
3. Yelim (cho'plarni bir-biriga yopishtirish uchun)
4. Rangli markerlar, bo'yoqlar yoki rangli iplar (cho'plarni bezash uchun)
5. Qalam va qog'oz (dizaynni rejalashtirish uchun)
6. Shablon yoki naqshlar (cho'plarni o'lchash va shakllantirish uchun)

Jarayon:

1. Sanoq cho'plarining asosiy materialini tayyorlash

O'quvchilarga sanoq cho'plari tayyorlashdan avval, ular uchun zarur bo'lgan materiallarni tanlashni tushuntiring. Sanoq cho'plarini yasash uchun eng keng tarqalgan materiallar yog'och yoki plastik cho'plar bo'lishi mumkin. Agar o'quvchilar uchun xavfsizlikni ta'minlash kerak bo'lsa, oson ishlov beriladigan plastmassadan foydalanish mumkin.

2. Cho'plarni kesish

Yog'och yoki plastik cho'plarni o'quvchilar o'zlariga qulay bo'lgan o'lchamlarga kesib olishlari kerak. O'quvchilarga kesishda diqqatli bo'lishni va kesish uchun to'g'ri asboblardan foydalanishni tushuntirish zarur.

Ko'rsatma:

- Yog'och cho'plarini kesishda qaychi yoki maxsus yog'och kesish asboblardan foydalaning.
- Plastik cho'plar oson kesiladi, lekin o'quvchilar uchun to'g'ri o'lchamni tanlash va kesishda ehtiyotkorlikni eslatib o'ting.

3. Cho'plarni shakllantirish

O'quvchilar yaratmoqchi bo'lgan shakllarni rejalashtirish uchun qog'oz va qalam yordamida dizayn chizishlari kerak. O'quvchilar sodda shakllar, masalan, uchburchak, kvadrat yoki to'rtburchaklar yaratishni boshlashlari mumkin. Keyin, ularni bir-biriga yopishtirish orqali ko'rgazma uchun kichik shakllar yoki modeli yasash mumkin.

4. Yopishtirish va yig'ish

Cho'plarni kerakli shaklda yig'ish uchun, o'quvchilar kley yoki yapıştırıcıdan foydalanadilar. Yopishtirishda qat'iyatli bo'lish va har bir cho'pni to'g'ri joylashtirish zarur.

Ko'rsatma:

- Yopishtirishdan oldin, barcha cho'plarni bir-biriga qanday joylashishini rejalashtiring.
- Yopishtirishda cho'plarning har bir qismiga aniq miqdorda kley surting, shunda ular yaxshi yopishadi.

5. Bezash

20-May, 2025-yil

O'quvchilarga sanoq cho'plarini bezash uchun rangli markerlar, bo'yoqlar yoki rangli iplar yordamida bezash imkoniyatini taqdim eting. Bu jarayonning maqsadi o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishdir. Ular har xil ranglar, naqshlar yoki hatto kichik rasm chizish orqali cho'plarni o'zlariga moslashtiradilar.

6. Ko'rgazma tayyorlash

Sanoq cho'plarini yasash yakuniga etgach, o'quvchilarga ularni ko'rgazmada yoki sinfda namoyish qilish imkoniyatini bering. Har bir o'quvchi o'zining yaratilgan sanoq cho'plarini taqdim etib, qanday shakllar yaratganini va ular uchun nima maqsadni ko'zlaganini tushuntirishi mumkin.

O'quvchilar o'zlarining sanoq cho'plarini yaratib, amaliy bilimlarga ega bo'lishadi. Bu amaliy ish orqali ular materiallar bilan ishlashni, shakllar va dizaynlarni rejalashtirishni, diqqatni jamlashni va ijodiy yondashuvni o'rganadilar. Bu ko'nikmalar nafaqat san'at, balki boshqa ko'plab sohalarida ham foydali bo'ladi.

O'quvchilar uchun sanoq cho'plari yasash jarayonida xavfsizlikni ta'minlash juda muhimdir. Har qanday qo'l mehnati ishida, ayniqsa kesish, yopishtirish va bo'yoqlar bilan ishlashda ehtiyotkorlik talab etiladi. Quyida sanoq cho'plarini yasashda xavfsizlikni ta'minlash uchun amal qilinishi kerak bo'lgan qoidalar keltirilgan:

Kesish va asboblardan foydalanish

- Qaychi va pichoqdan ehtiyotkorlik bilan foydalanish: Agar o'quvchilar yog'och yoki plastik cho'plarni kesishsa, qaychi yoki pichoqni faqat o'qituvchi yoki boshqaruvchining nazorati ostida ishlatishlari kerak. Qaychi yoki pichoqni ishlatishdan oldin o'quvchilarga qanday tutish va qanday kesish kerakligini tushuntiring.

- Kesish paytida qo'llarni himoya qilish: Cho'plarni kesishda qo'llarini xavfsiz joyda tutish va kesishdan oldin materialni barqaror qilib joylashtirish zarur. O'quvchilar pichoqni yoki qaychini ishlatishda doim oldinga qarab kesishga harakat qilishlari kerak.

- Yaralanishlardan saqlanish: O'quvchilarga kesilgan materiallarni olib borishda ehtiyotkorlikni eslatib o'ting, chunki ular to'satdan qiyshiq bo'lib qolishi mumkin.

Yopishtirish va yopishtiruvchi moddalar bilan ishlash

- Kleydan xavfsiz foydalanish: Yopishtiruvchi moddalar, ayniqsa, kimyoviy tarkibda bo'lgani uchun, o'quvchilarga ularni faqat zarur hollarda va ehtiyotkorlik bilan ishlatishni o'rgating. Ular yopishtiruvchi moddalarni qo'llashda to'g'ri miqdorda ishlatishi va yuzaga yuqori haroratda ishlov berishdan saqlanishlari kerak.

- Tegmaslik yoki yutmaslikdan ehtiyot bo'lish: Yopishtiruvchi moddalarga alerjiya yoki allergik reaksiyalar bo'lishi mumkin, shuning uchun qo'llarni yaxshi yuvish va modda teriga tegmasligini ta'minlash kerak.

- O'quvchilarni yopishtiruvchi moddalarning zararli ta'sirlaridan ogohlantirish: Kley yoki boshqa yopishtiruvchi moddalardan foydalanishdan keyin qo'llarni yaxshilab yuvish va materiallarni aralashmasi bilan ishlashda to'g'ri shamollatish orqali havoni toza saqlash zarur.

Bo'yoqlar va rangli materiallar bilan ishlash

20-May, 2025-yil

- Bo'yoqlarni ishlatishda ehtiyotkorlik: Rangli markerlar yoki bo'yoqlar bilan ishlashda o'quvchilarga ularni faqat ishlash yuzasida ishlatish va yuzasiga yoki kiyimlariga tekkizmaslikni aytib o'ting. Bo'yoqlarni ishlatishda havo o'tkazadigan joylarda ishlash yoki toza havoda ishlash kerak.

- Bo'yoqning xavfli moddalari haqida ogohlantirish: Kimyoviy bo'yoqlarni ishlatishdan avval o'quvchilarga ularning tarkibi haqida ma'lumot berish va ularni butunlay quruq joyda ishlatishga undash.

Tashqi materiallar va ish joyining tartibi

- Ish joyini toza tutish: Ish jarayonida materiallarning barchasini bir joyda saqlash va ishlov berishdan keyin barcha materiallar va asboblarni o'z joylariga joylashtirish zarur. Bu o'quvchilarni boshqa materiallarga qarshi to'satdan qoqilishdan yoki joyni tark etgan asboblardan orqali jarohatlanishdan himoya qiladi.

- Yuqori haroratdan saqlanish: Agar materiallar yoki yopishtiruvchi moddalar isitish zarur bo'lsa, o'quvchilarni yuqori haroratlardan saqlanishga va faqat o'qituvchi yoki boshqaruvchining ruxsati bilan ishlashga undash zarur.

Kiyim va shaxsiy himoya vositalari

- Yopiq poyabzal kiyish: Ish joyiga kirishdan oldin o'quvchilarga yopiq poyabzal kiyishni tavsiya eting, shunda ular ishlov berishda ortiqcha materiallardan yoki asboblardan o'zlarini himoya qiladilar.

- Qo'lqoplar va himoya vositalari: Agar yopishtiruvchi moddalardan yoki bo'yoqlardan foydalanilsa, o'quvchilarga himoya qo'lqoplarini kiyish va kerakli himoya vositalarini taqdim etish lozim.

O'quvchilarni nazorat qilish

- Doimiy nazorat: O'quvchilarni sanoq cho'plari tayyorlash jarayonida doimiy nazorat qilish kerak. Har bir o'quvchi ishga kirishdan avval xavfsizlik qoidalariga rioya qilishini ta'minlash zarur.

- Xavfsizlik qoidalarini takrorlash: Ish boshlanishidan oldin xavfsizlik qoidalarini takrorlash va o'quvchilarga doim ogohlantirishlar berib borish muhimdir. Bu, ularning xavfsizlikni ta'minlashda ongli ravishda harakat qilishlariga yordam beradi.

XULOSA

Sanoq cho'plari yasash jarayonida xavfsizlikni ta'minlash o'quvchilarning xavfsizligini birinchi o'ringa qo'yish bilan birga, ularning ijodiy jarayonlarida o'zlarini qulay va ishonchli his qilishlariga yordam beradi. O'quvchilarga to'g'ri asboblardan, materiallardan va texnikalarni tanlashni o'rgatish orqali, ular xavfsiz ishlashga o'rganadilar va san'at bilan ishlashda yuqori sifatli natijalar olishadi.

Sanoq cho'plarini yasash – o'quvchilar uchun oddiy va qiziqarli amaliy ishdur. Bu ish orqali ular nafaqat ijodiy fikrlash, balki materiallardan foydalanish va texnik ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'quvchilarni motivatsiya qilish, ularning qiziqishini oshirish va ko'rgazmalarni tashkil etish, ularning ijodkorligini qo'llab-quvvatlash uchun ajoyib usuldur.

20-May, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.X.Sanaqulov,D.Xodiyeva, M.Satbayeva -Mehnat va uni o'qitish metodikasi [Matn]: Darslik
- 2./ X.Sanaquiov [va boshqalar] — Toshkent: Tafakkur Bo‘stoni, 2015. - 224 b
- 3.Tilavova M. Texnologiya va uni o`qitish metodikasi [Matn] : o`quv qo`llanma / M. Tilavova.-
- 4.Buxoro: OOO "Sadriddin Salim Buxoriy" Durdona, 2021. - 312 b
- 5.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T. “O'zbekiston”, 2017. -488 b
- 6.Mirziyoyev Sh.M.” Erkin va farovon,demokratik O’zbekiston davlatini birgalikda barpo is a etamiz”-Toshkent:O’zbekiston.2017

Global
Science
Publication